

DIRECTOR:
Dr. AUGUSTIN POPA

REDACTIA SI ADMINISTRATIA
BLAJ — JUD. TARNAVA MICA

INSERATE:

Un şir garmond: 6 Lei. La
publicări repetate după
invoială

Unirea

REDACTOR:
Prof. DUMITRU NEDA

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 200 Lei
Pe 6 luni . . . 100 Lei
Pentru strălăţitate 400 Lei

Foale bisericescă-politică — Apare în fiecare Sâmbătă

Prozelitismul catolic

— In flagrant delict —

„Renaşterea” din Cluj este „un organ naţional-bisericesc”, ortodox. Stăpân pe abonamentele obligatorii şi pe gândurile unei bune părţi din preoţimea dreptmăritoare de dincoace de munţi. Din punct de vedere naţional este, deci, foarte interesant să cunoaştem duhul pe care îl toarnă în cititorii săi, şi directivele ce le dă. Reproducem, în acest scop, cecace scrie, sub titlul de mai sus, în numărul său din 25 Noembrie c. lată:

„Acuzaţi de prozelitism, agriştii catolici au îndrăznit să-l nege, foarte curajos, prin comunicatul semnat chiar de faimosul domn V. Pop. Pentru a se vedea omenia acestor adversari, publicăm un document zdrobitor. Este o epistolă neghioabă, tipărită de Episcopia UNIATĂ din Oradea în sute de mii de exemplare şi împărstiată prin toate satele ortodoxe. Aici e în adevăr cazul, să sesizăm F.O.R.-ul contra impostorilor, cari surpă credinţa neamului în propria lui Tară”. Urmează: „Rugăciunea frontului unic”.

Fecioară Precurată, care printr'un privilej unic de har, ai fost păstrată neatinsă de păcatul strămoşesc, priveşte cu îndurare spre fraţii noştri despărţiţi de adevărata Biserică, şi chiamă-i îndărăt la centrul unităţii.

Deşi înstrăinaţi, ei au păstrat către tine, o Mamă, evlavie cea mai plină de iubire. Tu, dărnica precum eşti, răsplăteşte-i, dobândindu-le convertirea.

Invingătoarea sarpelui infernal, chiar dela începutul existenţei Tale, reînnoieşte, acum, când nevoia mai mult ne apasă, vechile Tale biruinţe.

Dacă fraţii noştri sunt azi despărţiţi de Părintele obşteşc, se datoreşte lucrării duşmanului. Deaceia, Tu dă-i pe faşa cursele, dezarmează-i cetele, pentruca ei să vadă în sfârşit că nu este cu putinţă mântuirea în afară de unirea cu urmaşul Sf. Petru, Papa dela Roma.

In plină tatele darurilor Tale tu ai preaslăvit în totdeauna puterea Aceluia, care a făcut în tine minunăţii atât de mari, preaslăveşte pe Fiul tău, aducând oişele despărţite înapoi la singura lui Turmă, sub ocărnuirea Păstorului obşteşc de pe pământ.

Fie, o Fecioară, gloria ta, de a fi nimicit toate desbinările dintre noi, precum şi de a fi readus unirea în credinţă a Neamului nostru. Amin.

„Fecioară îndurătoare, roagă-te pentru unirea în credinţă a tuturor Românilor”.

(De 3-ori „Născătoare” şi „Mărire”. 50 de zile indulgenţă de fiecare dată. (Dr. Valeriu Traian Frenţiu, Episcop gr.-cat. Oradea, 24 IX 1924). Cu aprobarea Ordinariatului gr.-cat. Oradea”.

Până aici „Renaşterea” pravoslavnică. Nu mai are nici un comentariu. Era şi de prisos. A spus tot în straznicile fraze pe cari le-a pus în capul acestui „document zdrobitor”.

„Document zdrobitor” cu adevărat. Reoglindeşte, fidel şi convingător, întreg fondul sufletesc al frământărilor religioase din Ardeal. Două tabere stau aici faţă-n faţă. Una-i aşu cum o arată frazele de începutură din „Renaşterea”. Pentru conducătorii ei rugăciunea este „un flagrant delict”, săvârşit de „impostori cari surpă credinţa neamului”.

Ceilalţi, se roagă. Cald şi stăruitor. Şi vor continua aşu. Au acum încă un text de rugă. Frumos. Il vor rosti cu gândul la aceia, pentru cari rugăciunea este un „flagrant delict”. Ca Domnul să-i lumineze şi să-i îndrepteze.

Cioclii neamului

— Legalizarea avortului înseamnă pierirea naţiunii —

(+) Teama lui Vasile Lucaclu, că adevărat pe noi Români ne paşte un blestem tainic, din nefericire pare a fi temeinică. La cotiturile mari ale vieţii noastre naţionale, de câte ori ar fi să răsufăm şi noi uşuraţi: mulşumi-mu-ţi Ţie Doamne că e bine, se întâmplă ce se întâmplă, şi totul se spulberă, ori porneşte pe ogaşa destrămării şi a pieririi. În loc de clădire şi trăinicie, ne trezim în plin haos şi clătinare, cu perspectivele rului în zările zilei de mâine.

Aşa de atâtea ori în cursul istoriei noastre. Aşa şi acum. Am sta atât de bine şi cu nădejdi atât de luminoase: strinşi mănunchiu, într'o ţară binecuvântată de Cel de sus cu frumseţile şi bunătăţile pământului, având un popor dintre cele mai sănătoase fizice şi psihice şi cu toate posibilităţile de dezvoltare economică, naţională, culturală şi morală. Decât că un geniu rău şi duşman acestui neam trebuie să vină şi în loc să samene seminţele binelui, să inoculeze virusul ticăloşiei. O seamă dintre cărturarilor noştri — doctori şi legiuitori, — n'au găsit ceva mai vrednic de preocupările lor de împreună lucrători la zidirea neamului nostru decât legiferarea cât mai grabnică a avortului. Şi încă cum? Aducând lege care să-l încuviinţeze pe motive trase de păr. Pentrucă numai aşu se pot numi cazurile preconizate ca îndreptăţind la săvârşirea acestei fărădelegi: 1. sarcina rezultată din sălucie, 2. naşterea cu primejdia vieţii; şi 3. starea de alienaţie mentală respectiv idiotie a femeii însărcinate.

Cu aceasta însă, — intru cât în actuala sesiune parlamentară s'ar legifera în acest sens — s'ar deschide larg uşa fărădelegilor fără de număr şi fără de capăt. Odată lăsat la discreţia şi bunul plac al doctorilor filarghrişti şi a frivolităţii feminine să „opereze” în acest punct, — s'au rupt zăgazurile oricărui considerente superioare de ordin naţional, social şi etic. Dragostea de ban, deoparte, şi de siluetă, de cealaltă parte, primează, în cele mai multe cazuri, totul. Cele trei porţişe de evadare din încercuirile moralităţii sunt atât de uşor de forţat! Iar conştiinţele sunt atât de maleabile, când e vorba de aşu ceva! Mai ales când ţi-e dat capul în „cura” celui ce un singur lucru doreşte: să te vadă fără el cât mai curând.

Căci, chiar şi lăsând la o parte considerentele de ordin moral (pentru cari, în treacăţile zis, promotorii legiferării acestei păcătoşenii nu prea dau dovadă de sensibilitate) la ce ne putem aştepta noi Români de pe urma legiferării avortului în împrejurările date, cu sute şi mii de doctori şi doctorenci străini de sângele şi aspiraţiile noastre naţionale? O! de s'ar putea trage vâlul de pe ravagiile ce ne-au pricinuit aceştia şi până acum, pe lângă

toate opreliştele, în comoara vie a vieţii noastre româneşti, am rămânea cu toţi înfloraţii! S'ar bucura, în schimb, doar Dr. Ygrec et Cie, apologeţii cu plan bine chibzuit ai operei de ucidere sub forme „legale” şi deci cu atât mai sigură a neamului nostru pe calea stărpirii vlăstarelor lui încă înainte de a vedea lumina zilei. — Le vine aşu de bine lucrarea la întunereci! — Chit că şi rentează. Ceeace înseamnă un nou impuls de „mancă” şi concurenţă pe acest teren pentru atâţia coate-goale, ce în felul acesta, vor ajunge şi ei în treabă.

Paralel cu uciderea feşilor nenăscuţi încă se va ucide însă prin molipsire, în cercuri tot mai largi, şi conştiinţa ce biată a mai fost, în cel scăpaşi la vremea sa de uneltele nimicitoare ale tehnicii medicale. Acum tot se mai teme lumea celor mulţi că aşu ceva e păcat greu. Cu vremea însă „apostolia” atâtor doctori îi va „convinge” de contrarul pe cei mai mulţi. Şi atunci? Atunci vine prăpădul. De neînălţurat. Pe deschizătura largă, făcută de divorţ, va intra în sufletul neamului şi filca sa mai nelegiuită ca maică-sa, uscând, părjolinind şi pustilind totul. Se pot apoi tot aduce legi de înviorare şi întărirea elementului naţional, căci uriclunga pustilirii îşi va desăvârşi opera. Când digul imoralităţii, conştiinţa, a fost sfărîmat, zădarnice sunt măsurile de localizare şi temporizare a răului. Neamurile roase de fărădelegi, — şi ce fărădelegi mai cumplite ca hecatombele de feşi ucşi? — sunt sortite pieririi sigure: tocmai ceeace ne vreau toţi duşmanii, fără deosebire. Roma antică a venit şi ea cu Jus Liberatorum, cu Lex Julia, Papia-Poppaea şi nenumărate altele, punând chiar şi pedepse pe bărbatul de peste 25 ani şi femeia de peste 20 ani cari n'aveau copii. Totul a fost însă zadarnic; libertinajul îngăduit şi practicat pe scară întinsă înainte de aducerea acestor legi întârziate, omorise conştiinţa religioasă nu numai în clasa celor de sus ci şi în păturile de jos. S'a greşit împotriva înţeleptului adăglu: Principiis obsta, medicina sero paratur. Şi greşala s'a răzbunat: a tras după sine rula imperiului roman.

Aceeaşi îngrămădire de crime la acelaşi sfârşit va duce şi la urmaşii târzii ai Românilor. Cine are interesul să ne accelereze mersul în spre pierrea garantată în prealabil? Şi cari sunt factorii ce ar contribui la orbirea celor ce putere au să ne mântulască ori să ne osândească în ce ne priveşte viitorul? — Puţine zile ne mai despart de legiferarea noului Cod Penal unificat, ce va fi pus în discuţie şi la votare parlamentară. Momentul e de însemnătate vitală pentru însăşi existenţa neamului. Înţelege-vor toţi cei cu dragoste de neam imperativul clipei?

In amintirea lui Augustin Bunea.
S'au implinit 25 de ani dela moartea neuitatului canonic Augustin Bunea. Un sfert de veac, care n'a reușit decât să facă tot mai luminoasă figura marelui român și marelui luptător. Și tot mai vie durerea, pentru pierderea ireparabilă pe care a însemnat-o moartea lui prematură. —

Acestor sentimente de îndurerate omagii le va da expresie Blajul nostru Duminica viitoare, în 16 Decembrie c. In frunte cu capitulul mitropolitan și cu toate școalele sale, va închina această zi memoriei lui Augustin Bunea. Va înălța, la sf. Liturghie arhierască, rugăciuni pentru odihna sufletului lui. Apoi va căuta, în cadrul unui matineu și în cuvântări potrivite să învie figura marelui dispărut, dela care atâta avem de învățat cu toții.

La această piosă solemnitate a fost invitat guvernul, Academia, „Astia”. Vor veni, de sigur, mulți dintre fruntașii vieții noastre publice. Fiindcă mulți l-au cunoscut, l'au admirat și iubit pe Augustin Bunea. Și toți aceștia se vor grăbi acum la această pomenire târzie. Iar cei cari nu pot veni în persoană, să-și trimită cel puțin gândurile și ruga. Implinesc nu numai o datorie față de trecut, ci fac un bine și pentru prezent. Căci Bunea a fost un mare dascăl. Glasul lui răsună, îndrumător, și peste sbuciumul de astăzi. Numai să-l înțelegem! Și să-l urmăm!

Guvernul Român și dollul Vaticanului. Din prilejul trecerii la cele veșnice a nemuritorului savant și diplomat Card. Gasparri, d. Nicolae Titulescu a trimis, în numele Guvernului Român, o telegramă de condoleanțe secretarului de stat al Sf. Părinte, cardinalului Pacelli. Foarte semnificativa telegramă sună așa: Rog pe Eminența Voastră să binevoiască a primi condoleanțele mele adânc simțite, cu ocazia morții Cardinalului Gasparri. România nu va putea uita că concordatul, care reglementează într'un atât de fericit mod raporturile sale cu Sfântul Scaun, poartă semnătura Ilustrului Dispărut.

Uniația „națională“

de Ion Ceparu

Sub acest titlu, *Telegraful Român* din 18. 11. 1934 se ocupă pe larg și de articolul meu „Semănătorii de vrajbă”, răspuns la articolul cu același titlu al numitului ziar.

Tel. Rom. găsește că acel articol e lipsit de orice conținut și valoare.

Lipsit de conținut și valoare un articol ce dovedea, punct de punct, netemeinicia tuturor aserțiunilor gratuite ale numitului ziar? Dar nu dovedisem acolo cu argumente istorice netăgădulte, cât de fictivă a fost „splendida unitate și solidaritate” națională înainte de 1700? Și cu ce pot să infirm ce delat *Tel. Rom.* că Unirea religioasă cu Biserica Romei s'a făcut pe temel de adevăr și cu asentimentul maselor largi ale poporului? Cu decretarea ei, pur și simplu, de „naivitate sau oarbă habotnicie”? Dar de când o tăgadă poate desființa fapte? De când e struțul cea mai cuminte dintre păsări? De ce actul dela 4 Sept. 1700 e nul? Fiindcă e semnat de 54 de protopopi, reprezentând 1582 de preoți și aproape 200 000 de suflete românești, în frunte cu mitropolitul Arianasie? Dacă n'ar fi semnat de nimeni și ar fi plin de ură și zavistie împotriva Romei, ca articolul *Tel. Rom.*, ar avea importanță și valoare?

Mai sunt revoltați acești domni împotriva „bietei” mele „filozofii”, care ar fi proclamat pe părinții noștri „ortodocși” estropliați: orbi, surzi, muși, șchlopi etc. Dar oare îi decretam eu sau se recunoșteau ei singuri suferind de asemenea metehne și cusururi? Ne spune mitropolitul Teodosie în prefața liturghierului tipărit la 1680 — nu în Ardealul principilor calvinști asupritori, ci în mândra și bogata Țară Românească a voevozilor — „noao jalnic și plânguros lucru iaste într'atâta micșorare și călcare rodului nostru cestul rumânesc, carele odată și elu numărat între puternicele neamuri și între tarli oameni se număra”? Sau doară mitropolitul Țării nu știe ce vorbește? Dar nu spune oare cronicarul

contemporan că erau vremuri de atâta urgie, încât Dumnezeu pare-că pusese „șeanchin și soroc de săvârșire” neamului nostru? Ce privește orbia, surzenia și tot leghionul de metehne și cusururi, ni le-au înfățișat foarte îndurerăți Matei al Mirelor, contele D'Hauterive, consilierul Han ș. a. N'au constatat aceștia că nici un călugăr nu muncește nimic și mai curând rabdă foamea decât lucrul? Și ca să nu se afirme că dăm prea mare crezare descrierilor unor „străini”, oare nu constata, la începutul veacului trecut, un Barbu Știrbel: „Halal de mănăstirea, în care se mai găsește o candelă aprinsă înaintea altarului! Halal de biserica, în care ard câteva făclii și unde un preot în zdrențe, nepiătit, mai vine să cetească liturghia!”

Telegraful pretinde, însă, că sărăcuții S. Francisc ar merita, pentru sărăcia lor, toată compătimirea, mai ales când ea e nuanțată hilarant de un Dr. Nicolaeș. De când Păr. Nicolaeș, doctor în filozofie și teologie, șeful provinciei Franciscanilor Români Uniți e un personaj „hilarant”? Poate are Sf. Sa vile și hoteluri la Păltiniș? Se plimbă cu vagon ministerial? În loc să hrănească pe săracii poporului, ghiftuește, pentru plăcerea sa personală, câini și maimuțe? Are capitaluri enorme la băncile din Țară și străinătate? La care bănci, anume? Să ni-se spună, de ce e „hilarant”?

Dar *Telegraful* aduce în discuție și „acordul Valer Pop”, ca și cum acordul dintre Vatican și Statul Român, al cărui mandat, în calitate de ministru de justiție fusese în Mai 1932 d. V. Pop, ar fi un act pur personal fără de nici o valoare juridică internațională. Pe patru coloane lungi cât poalele, nu și mintea autorilor lui, se reeditează cunoscutele neadevăruri născocite de patima Prof. O. Ghibu, în recentul volum „de peste 1000 pagini” (ca și cum valoarea lui ar depinde de numărul paginilor!) relativ la acel acord.

Pentru a ne da seama de valoarea morală a tuturor publicațiilor și acțiunilor publice întreprinse de d. O. Ghibu, amintim că Dsa, înainte de procesul Statului cu ordinul Mino-

□ □ Foiața „Unirii” □ □

Școalele Blajului*)

de Z. Păclișanu

Anul acesta a fost pentru ardeleni anul aniversărilor. În vară s'a serbat împlinirea a 150 de ani dela înființarea școlii normale unite dela Oradea; la sfârșitul lunii trecute, împlinirea a 150 de ani dela izbucnirea revoluției lui Horia, iar acum câteva zile, împlinirea unui veac și jumătate dela înălțarea catedralei ortodoxe din acelaș mare oraș de frontieră. Este profund regretabil că în mijlocul acestor variate aniversări și în mijlocul copleșitoarelor griji cotidiene, opinia noastră publică a pierdut din vedere o altă dată importantă, fără îndoială cea mai importantă pentru evoluția vieții naționale a neamului nostru de peste Carpați, și anume data de 11 Octombrie st. v., când s'au împlinit 180 de ani dela deschiderea școalelor din Blaj. În adevăr, generația de azi abia își poate da seama ce au însemnat pentru românii ardeleni, pentru conservarea, dezvoltarea și întărirea conștiinței lor naționale, aceste școale.

Publicul nostru, chiar cel mai cult, când vorbește de școalele blăjene, se gândește a-

*) Acest articol splendid a apărut în revista „Libertatea” din București (20 XI 1934). În vremile de întunecare de azi, este de mare actualitate. Iubitorii de adevăr îl vor citi cu plăcere. N. Red.

proape exclusiv la operele istorice și filologice ale lui Samuil Klein, Petru Maior, Gh. Șincai, Timoteiu Cipariu, I. M. Moldovanu și Augustin Bunea și la curentul de mândrie romană născut pe urma lor.

Toate acestea au fost, fără îndoială lucruri mari, lucruri care trebuiesc cunoscute și prețuite, însă meritul principal al școalelor amintite nu-l formează nici operele filologice, nici cele istorice, dintre care unele — și nu din cele mai puțin importante — n'au nimic cu Blajul. Meritul, covârșitorul lor merit constă în răspândirea cu răbdare, cu statornicie și cu jertfe, de multe ori sângeroase, a culturii românești, a iubirii de carte și lumină românească și a conștiinței românești, prin zecile de mii de elevi ai lor, în toate colțurile locuite de neamul nostru, din șesul mănăs al Banatului și până în munții păduroși ai Maramureșului; din țara Oitului și până departe în Sătmăre, Sălaj și Bihor. Meritul lor constă în conștiința, pe care au dat-o neamului nostru de dincolo, asuprit, desprețuit, umilit și socotit ca un popor complect acultural, de o calitate inferioară, opac și nesimțitor față de luminile culturii, — că nu e mai prejos decât celelalte neamuri conlocuitoare, că e în stare și el să între în ritmul cultural al vremii.

Căci școalele Blajului au fost, înainte de toate un mare act de curaj. Școale mici, școale modeste de sat, în care un biet diac, preot ori călugăr mai îndrăzneț învăța cititul, scrisul și câteva rugăciuni, existau și înainte,

precum au existat și mai târziu fără a avea altă importanță decât cea pur locală. Astfel cunoaștem pe la sfârșitul veacului al 17-lea pe dascălul Vasile Sturza dela mănăstirea Plosca (Jud. Hunedoara), pe Costea și Vasile dela Brașov; la 1727 un dascăl, Ion, la Porumbac; la 1733, altul la Polana; la 1742 găsim pe Toma dela Mănăstirea Arpașul de jos; la 1754, pe Ion „gramăticul” la Calbor. Școalele Blajului, însă, așa cum le-a conceput mintea ageră și neastâmpărată a lui Inochentie Micu Klein, care a pus temelile lor și a urmașului său, cucernicul și milostivul Petru Pavel Aron, care a avut marele noroc de-a le deschide în toamna anului 1754, trebuiau să fie cu totul altfel. Ele trebuiau să fie școale înalte, în care să se învețe, pe lângă indispensabila teologie, limbile și științele; școale cum aveau ungarul și sașii, în rândul cărora volau să ne ridice. Dar ungarul și sașii aveau o situație politică incomparabil mai bună, aveau în mână conducerea țării, aveau privilegiul și bogățiile imense, aveau școale vechi cu mari tradiții. — Gavrilă Bethlen a adus la colegiul său, înființat în 1623, profesori celebri din Germania, — noi, în schimb, eram o nație tolerată, o nație fără drepturi politice, fără o clasă conducătoare bogată, cultă și puternică, fără mari averi și fără privilegiul. Singurul „domn” român, și bogat, și cult, și cu prestigiul pe care i-l da situația sa oficială, era vladica unit al Blajului. Eram însă o nație numeroasă, cea mai numeroasă din țară, aveam o origină

riilor pentru preluarea în mod unilateral a clădirii liceului din Șimleul Silvaniei, a cerut d-lui D. Gusti, atunci ministru de instrucție, o sumă importantă de bani în schimbul unor acte decisive în proces, pe care le-ar fi deținut în calitate de fost secretar general al Consiliului Dirigent. D. O. Ghibu a formulat chiar o propunere în acest sens. Refuzându-l se cererea, D-Sa n'a prezentat documentele. Cazul i-a fost comunicat d-lui Valer Pop, ministru de Stat, de către d-nii Al. Valda Voevod și D. Gusti.

Se mai cunosc și alte propuneri ale Dlui O. Ghibu. Indată după mutarea Consiliului Dirigent dela Sibiu la Cluj, Dsa vola printr'un act de autoritate să repare nedreptățile seculare îndurate de ortodoxie în capitala Ardealului și să conflictă biserica din piața Unirii închinată Sf. Arhangheli Mihail și Gavril.

Tot prin act de autoritate a ocupat și deținut „colegiul latin“, cum poreclise D-sa actuala și vechea Casa Învățătorilor, încercând să solidarizeze la acest act personal al său și Universitatea; apoi în chestia organizării Astrei Basarabene, pentru care Dsa cerea comitetului central dela Sibiu despăgubiri materiale enorme etc., lucruri care ar trebui să fie bine cunoscute fraților dela Sibiu.

Sau doar procedurile D-Sale științifice îi aduc mai mult prestigiu? Nu a dat D-Sa traduceri de pomină: „susnumitei Universității“ pentru „amintitului colegiu al Societății lui Iesu“ (commemorato Collegio Societatis Iesu) și „regal“ pentru „real“? Nu-l face D-Sa cu dela sine putere „consilier ministerial“ pe umilul concipist Csorba din Ministerul cultelor al Ungariei, numai pentru a-și dovedi tezele sale preconceptuate? Nu induce D-Sa în eroare până și pe un magistrat ca d. E. Pușcariu, care ar trebui să se orienteze după texte de legi și acte juridice indiscutabile, nu după compilații tendențioase ca ale pătimășului profesor dela Cluj?

Dar ce mai și discutăm noi cu un organ a-cefal, cum este *Tel. Rom.*? Nu înseamnă oare să căutăm perii în palmă și lână la broaște? Să dăm

mai bine cuvântul lui Ilarie Chendi, fost redactor al acestui ziar nefast, să înfățișeze în cunoștință de cauză toate apucăturile lui abominabile*).

Revărsări ale harului. În eparhia de Nord se muncеște cu plan și însuflețire pentru mântuirea sufletelor. Pe lângă tot laconismul lor, rândurile informative al pâr. canonic L. Vida din Balamare grăiesc atât de mult celor ce le prind semnificația.

Aflăm adecă din acele rânduri, că în toamna acestui an pe teritoriul numitei eparhii s'a ținut o serie de *misuni populare* dintre cele mai reușite. Așa în 26—30 Sept. c. a avut parte de asemenea primenire sufletească *Vișeu de sus* unde, în urma cuvântului apostolic al *P. Leon I. Manu* egumenul mănăstirii basiliane dela Moiselu, s'au mărturisit și cuminecat 409 de credincioși. (În cele ce urmează numărul apropiierilor de Sfintele Taine, va fi dat în paranteză, fără altă mențiune). La *Botiza*, în zilele de 25—28 Octomvrie c. munca misiunarii tot *Preacuvioșia Sa* a făcut-o (510). Tot atunci, în filia *Cetățele* s'a ostenit cu vestirea cuvântului pâr. ieromonah *Lucian Pop* dela Bixad (520), iar la *Prilog* pâr. *Patriciu Truțașiu* din Balamare (375). *P. Atanasie Maxim*, egumenul dela Bixad a ținut misiuni populare în filia *Sindrești* (525) în zilele de 7—11 Noemvrie c., în aceeași vreme și aceeași apostolie săvârșindu-o *P. Leon Manu* în *Sarasăul-Maramureșului* (288). — La *Săsari*, de praznicul *Vovideniei*, altă bucurie: pâr. *L. Vida* a primit sărbătorește în sânul Reuniunii „Sf. Maria“ 50 membre și membri noi.

Cea mai hărățită dintre eparhiile noastre așa înțelege să poarte războiul Domnului. Și Cel de sus, suntem siguri, are s'o scoată deplin biruitoare.

*) Reproducem, în acest număr al ziarului articolul lui Ilarie Chendi, despre *Telegraful Român*, constituind el un document senzațional de cel mai mare interes și valoare. — *N. Red.*

De ziua unirii

— Cuvânt rostit în Senatul român —

de † **Alexandru Nicolescu**

ep. Lugojului

1 Decemvrie 1918! Zi în vecl vrednică de amintire pentru toți filii neamului.

În această zi filii lobagilor de odinioară, urmașii coloniștilor Romani din culbul de vultur al Ardealului, adunatu-s'au la Alba Iulia lui Mihail Viteazul și hotărât-au unirea pe vecl cu patria mamă: România. Cei o sută de mil veniți din munți și din câmpii, din toate colțurile Ardealului și Banatului, a Crișanei și Maramureșului și din îndepărtata Ugocea, proclamară într'o spontană, o nestăpânită însuflețire scuturarea lanțurilor sclăviei milenare care le amenința ființa etnică, și'n temelul principiului autodeterminării vestit de marele Wilson: Unirea cu frații lor „de un sânge și de o lege“ cari mai norocoși își câștigaseră de mult libertatea și independența completă. Cei ce au putut fi martori oculari ai delirului de entuziasm din acea zi cu adevărat istorică când s'au dat mână cu mână cei cu inima română, dela vâldică până la opincă, elita intelectualilor și umila ceată a țărănilor, mucenicii anonimi ai cauzei naționale, vor păstra amintirea acelei zile ca pe cea mai de seamă din vieța lor și le va fi cea mai dulce mângâiere atunci când își vor da sufletul în mâinile Creatorului. Au văzut doară cu ochii vișul de aur al strămoșilor și părinților lor.

Eu cred, domnilor Senatori, că'n acea zi au tresărit de bucurie în mormântul lor Horia, Cloșca și Crișan, Axente și Iancu, Balint și Chorcheg, Andreica, și toți eroii cari au luptat cu spada pentru libertatea noastră națională.

Nu e ziua asta, ziua mare a reînălțării drapelului — simbol al patriei — de gloanțe ciuruit?

Cred că atunci și numai atunci s'au aflat cu adevărat odihnă multă oasele marilor suflete dispărute ale lui Șincai, Maier, Clain, Cipariu, Bărsanu, Țichindeal, Babeș, Papiu,

strălucită — de care era foarte conștient și înochentie Klein și Petru Pavel Aron — strămoșii noștri îndepărtați au dat lumii întregi, mari și trainice opere de artă și de știință, i-au dat oratori și comandanți vestiți. Cu toată vitregia vremurilor, strănepoții trebuiau să păstreze ceva din însușirile strălucite ale sufletului strămoșilor, însușiri de receptivitate sprintenă, de creație și de asimilare a tuturor rezultatelor date de eforturile spre lumină și cultură, ale veacurilor. Intemeietorii și conducătorii școalelor din Blaj au crezut adânc și puternic în aceste însușiri și de-aceia au avut marele curaj de-a întemeia nu o școală modestă cu un biet dascăl sfios, abia stăpân el însuși pe meșteșugul scrisului și cititului, ci o școală mare, cu profesori învățați, cari ar fi putut onora oricare din școalele înalte ale neamurilor conlocuitoare, o școală care nu avea în vedere numai copiii lobagilor de pe întinsele domenii vlădicești, ci neamul întreg, din toate colțurile țării.

Intemeietorii nu s'au înșelat. Din anul întâi chiar, năvala — căci a fost o adevărată năvală — a elevilor spre aceste școale a fost extraordinară. Au venit din toate părțile și de toate vârstele. Alături de copilași de 5 ani găsim fiicăi de 19, de 20 și chiar de 21 de ani și alături de Gheorghe Rațiu din Blaj îl găsim pe Ioachim din Moh (jud. Sibielui), pe Gheorghe din Comana (jud. Făgărașului), pe Pahomie Vancea din Vanceștii Maramureșului, pe Ion Pop și Ion Boieriu din Turda, pe Teodor din Chioar, pe Ion Fărcaș din Solnocul de

Mijloc (Someșul de azi), Pe un alt Ion din Trei Scaune și pe Gheorghe Beta din Zlatna munților apuseni. Unul din cei mai temeinici, mai pasionați și mai harnici istorici literari, pe cari i-am avut, spunea într'un articol apărut într'o mare și răspândită revistă din Capitală, că școalele Blăjene au avut un caracter îngust regional, elevii lui recrutându-se aproape numai din satele din apropiere. Nimic mai greșit decât această afirmație a mult regretatului prieten. În anul al doilea, găsim și în modesta „școală de obște“, un mare număr de elevi din județele Turda, din Satmar, Cluj, Sălaj, Năsăud, Severin, Someș, Hunedoara, fără a mai aminti județele vecine. Setea de cultură, dovedită atunci de neamul nostru, pe care străinii îl credeau incapabil de o viață omenească superioară, a fost deadreptul uitătoare. Alergau la școalele abia deschise, elevii din cele mai depărtate colțuri ale țării și din toate clasele sociale, căci în anul întâi, chiar alături de „nemeșul“ Avram Onu din Barabant ori Ștefan Calian, găsim pe lobagul Ion Lupu din Alămor și pe Antonie Posa din Porumbac și alături de copii cu stare găsim și elevi săraci ca orfanul Dumitru Popovici, din „Țara Banatului“, care scria lui Petru Pavel Aron să-l „milulască cu o pereche de ciorapi“ și să-l primească în seminar fiindcă — scrie atât de duos copilașul — „deacasă n'am nici o nădejde că și malca mea se ține cu destulă sărăcie“.

S'a mai afirmat apoi de alții că școalele blăjene, prin felul cum au fost organizate și

prin învățământul care se preda în ele, n-au avut nici o legătură cu realitățile vieții românești ci plutiau deasupra acestor realități aspre în modestia lor nepretențioasă. O profundă greșală și o profundă neînțelegere a rostului acestor școale! La Blaj nu s'a deschis, în toamna anului 1754, numai una ci s'au deschis trei școale. S'a deschis o „școală de obște“, în care se învăța cititul și scrisul românesc și se învățau cântările bisericesti. Era școala cea mai populară — în anul al doilea avea deja 162 de elevii — și din elevii ei se recrutau nu numai cântăreții ci mult timp chiar și preoții satelor noastre. A doua era școala latinească — din care s'a dezvoltat liceul de mai târziu — și în care se predau cunoștințele obicnuite în celelalte școale similare ale timpului, iar a treia era școala pentru pregătirea preoților. Prin urmare nu plutind pe deasupra nevoilor neamului ci înfipte adânc în ele, erau dela început chiar aceste școale. Dar rostul lor nu era numai să corespundă unor necesități imediate de ordin practic, ci acela de-a dovedi popoarelor conlocuitoare care ne disprețuiau că nașta noastră este și ea capabilă de-a crea și susține instituții culturale ca și ele, de-a preda toate științele pe care le predau ele și de-a-și însuși toate cunoștințele pe care și le însușiau ele. Rostul lor, în concepția „soborului mare“ din vara anului 1738, care a hotărât să le înființeze, angajându-se să contribuie în curs de cinci ani cu suma de 25.000 florini pentru ridicarea zidurilor, și în concepția întemeie-

Andrei și Alexandru Mociony și alții alții, cari cu spada spiritului, cu scrisul lor inspirat, au pregătit Unirea mare înfăptuită în cetatea lui Mihailu. — Cred că numai atunci, în această zi aureolată de razele soarelui libertății naționale, s'au aflat alinare și mângâiere multă sufletele marilor bărbați plecați din Ardeal la frații de dincoace de munți: Ion Maloiescu, Simeon Bărnuț, Manfi, Secășanu și ceilalți sute și mii cari voiseră să anticipe delicile neasemnite ale libertății naționale între frații lor definitiv eliberați de orice jug străin.

Zi măreață, zi unică în istoria neamului nostru românesc, care a realizat odată pentru totdeauna dorința poetului Mureșianu: deșteptarea din somnul cel de moarte, în care ne adânciră stăpânii noștri seculari.

Ardealul de sigur își aduce aminte azi cu multă grațitudine de primirea triumfală a delegațiilor adunării dela Alba Iulia aci la București, a I. P. S. S. patriarhului de acum Miron, a P. S. S. Iuliu Hossu, a dlor Vasile Goldiș și Dr. Al. V. Voevod. E de datorla mea să amintesc aceasta, pentru că primirea aceasta triumfală din partea guvernului, a Capitalei, a M. S. Regelui Ferdinand de pioasă și vecinică amintire, dă un relief special importanței adunării, pe care o comemorăm, este un ecou, o încoronare splendidă a aceleia. — Și nu mai puțin își aduce aminte Ardealul cu multă grațitudine și de intervenția armatei române, care confirmă și întări energie și vijelios cu spada, cu brațul înarmat hotărârile neamului nostru din Ardeal, trasând prin vitejia sa barierele de neîntrecut ale hotarului nostru de Vest.

Zi de 1 Decembrie! Zi glorioasă a libertății noastre naționale. De atunci strălucește pentru noi fiii neamului de dincolo de Carpați până'n platurile Tisel bălale, sus pe zenitul cerului, soarele fericirii ce nu se va șterge niciodată. De atunci este cerul sufletelor noastre atât de luminos, și cu toată criza acută prin care trecem acuma, simțim sub cutele mândrului nostru tricolar adierea lină a Proniei cerești.

Amintindu-ne de această zi neuitată, simțim că puterile noastre sufletești renasc ca

dintr'o sursă inepușabilă de vigoare și sănătate, spre a putea înfrunta orice adversități și ne vin pe buze la adresa celor ce ar voi să desfacă ceea ce Dumnezeu a împreunat: Murim mai bine 'n luptă cu glorie deplină, decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost pământ!

AGRU și străinătatea. La dreptul vorbind, România nu prea e considerată, în străinătate, așa cum s'ar cuveni. Politiciani demagogi și inconștienți au stricat nespuse de mult creditul acestei țări. România e privită ca o țară care nu-și respectă angajamentele. Ce fac unii, strică alții. Rar se aude câte un glas cuminte care vine și-i dă dreptate, arătând că sunt atâtea lucruri bune și folositoare, unele chiar minunate, și la noi.

Așa e tânărul „Agru“, cunoscut pretutindeni ca o ramificație strălucită a Acțiunii Catolice. Marile ziare europene aduc corespondențe și ilustrații dela ultimul congres general ținut la începutul lui Octombrie 1934 la Lugoj, ca și despre marile manifestații religioase din Apus.

Astfel *L'Osservatore Romano*, semioficiosul Vaticanului, nr. din 24 Octombrie 1934 pag. 3. sub titlul „Mari serbări în Transilvania“ publică un interesant raport asupra consacării picturii catedralei din Lugoj, asupra procesiunii euharistice și a congresului AGRU-lui de acolo. Raportul e însoțit de două vederi fotografice: episcopii uniți în procesiune teoforică, și intrarea M. S. Regelui Carol II în catedrala amintită. „Importanța prezenței Regelui la o serbare catolică nu poate să scape nimănui“, cetim în acest raport. „E pentru întâi dată că Regele ia parte la o procesiune catolică, la o manifestație a Bisericii Unite“.

Iar marele ziar *La Croix* din Paris aduce la pagina întâi a nr. din 3 Nov. 1934 un articol intitulat „Acțiunea catolică în România, marile serbări religioase din Lugoj“ semnat de Părluan Georgescu și ilustrat cu două vederi frumoase: M. Sa Regele Carol II în procesiunea euharistică, și episcopii uniți în aceeași procesiune. Articolul arată că, unind ideea catolică și cea națională română, AGRU e pe

calea cea bună. — Acelaș lucru îl arată „Scrisoarea din România“ de G. Codreanu în pagina a treia a acelulaș nr. din *La Croix*. Importanța serbărilor dela Lugoj, pe lângă participarea M. S. Regelui, o constituie și asistența întregului episcopat catolic de amândouă riturile din România. Scrisoarea aduce și o parte din moțiunea votată în Congresul dela Lugoj. Tot în acel nr. se anunță un nou articol asupra picturii din Lugoj. (ic.)

Degetul lui Dumnezeu. Anul acesta a împlinit card. O'Connell, arhiepiscop de Boston, o jumătate de veac de profeție. Din acest prilej s'au reîmprospetat o seamă de întâmplări din viața ilustrului prinț al bisericii. Cea mai mișcătoare a fost aceea care i-a îndrumat pașii spre școală și mai apoi spre altar.

Eminența Sa adecă s'a născut din familie săracă de tot. Pe deasupra, la vârsta de 4 ani rămâne orfan de tată, el fiind cel mai mic din 11 frați. Ca băiat abia trecut de 10 ani trebuie să lucreze într'o fabrică de bumbac, de dimineața dela 6 ore până seara la 7, în huritul asurzitor al mașinilor, într'o căldură infernală, și în miros greu de ulei, petrol și amoniac. Asta până într'o zi, când sleit de puteri, cade în nesimțire și alții îl scot afară pe brațe.

Cu aceasta i-se hotărăște soarta viitoare: inimi miloase se însărcinează să-l înădă la școală. Aci fostul băiețel-muncitor de fabrică muncește cu așa zor că-și întrece toți colegii. După studii splendide la Maryland și Boston, ajunge în Roma, unde se și hirotonește. Leo XIII îl încredințează cu o misiune delicată pe lângă Mikadoul Japoniei, de care se achită peste așteptări. — În 1907 devine arhiepiscop de Boston și cardinal. Programul vieții lui: „Nu cer alte favoruri decât acela de a sluji și a fi de folos“.

Ca și al fostului urliciu (vânzător de ziare) azi card. Hayes de New-York, și celebrului card. de sfântă memorie, Pie, arhiepiscop de Poitiers, care, cu gândul la trecut și cu lacrimi în ochi povestea odată unei asistențe selecte: Am cunoscut odinioară un biet orfan de pela Chartres, singur-singurel pe lume. Și-mi aduc aminte că într'o zi de sărbătoare — era Boboteaza — a intrat sârmanul în catedrală, și a ieșit afară suspinând și cu ochii împânziți de lacrimi. Splendorile slujbei și un dor ascuns al inimioarei sale îl copleșiseră cu totul. „De ce plângi micuțule?“ îl întreabă o vânzătoare de flori. „Pentru că așa aș vrea să fiu preot. Dar sunt sărac-sărac“. „Nu mai plânge, drăguțule. Las' că te-ajut eu“. Și s'a ținut de cuvânt. A lucrat zi și noapte să-și poată școli „părintelul ei“ și nu și-a dat odihnă până nu l'a văzut în sutană. Femeea aceea e moartă; micuțul s'a făcut preot; a ajuns episcop și chiar cardinal. Și acel băiețel... sum eu, cardinalul vostru“.

Acum ca mai de mult, și mai de mult ca acuma: mari și minunate sunt lucrurile Domnului și nici un cuvânt nu e de ajuns spre lauda Lui (R. Negru).

Către cetitori. Apropiindu-ne de sfârșitul anului, rugăm stăruitor pe iubiiții noștri abonați, cari nu ne au trimis încă plata abonamentului, să nu ne uite. Cheltuielile cu scoaterea gazetei sunt mari. Datorăm tipografiei sume considerabile. Ținând seamă de vitregia zilelor, nu am forțat până acuma încasarea abonamentelor. Această îngăduială a noastră însă a făcut să crească în chip îngrijorător numărul restanțierilor, mai mare anul acesta decât oricând în trecut. Îi rugăm călduros să-și facă măcar acum, în ultimele săptămâni, datoria de abonați. Altfel cum vom mai putea continua, cu voie bună, munca destul de grea pe care ne silim s'o închinăm înt'căgă cauzei sfinte a Bisericii noastre? Sperăm că vom fi înțeleși!

torilor Inochentie Klein și Petru Pavel Aron, era să dea neamului, oameni învățați și pregătiți a-l conduce, a-l lumina și a-l apăra.

A fost, fără îndolală, un mare noroc că dela început, din anul întâiu al deschiderii lor școalele blăjene au fost conduse de oameni de mare cultură și vaste orizonturi. Primii profesori au fost alături de puțin cunoscutul Constantin Dimitrevici, Grigorie Maior, popularul și extem de simpaticul vlădică de mai târziu, care și-a făcut studiile filosofice și teologice la Roma și tot acolo au învățat și colegii său: Silvestru Callani și Atanasie Rednic, ajuns peste câțiva ani urmaș al lui Petru Pavel Aron. Cu timpul și cu desvoltarea școalelor s'au adăugat apoi Samuil Klein, Gheorghe Șincal, Petru Maior, Timoteiu Cipariu, Simeon Bărnuțiu, Gheorghe Barițiu, Aron Pumnul ca să amintim numai pe cei mai cunoscuți și mai vechi dintre ei. Numărul elevilor sporea și el. An de an părăseau școalele zeci și zeci de elevi întorcându-se în satele lor, unde duceau, pe lângă cunoștințele câștigate, rodnică mândrie a originii latine și a conștiinței naționale, și ceea ce era deosebit de important, un puternic sentiment de solidaritate românească, desvoltat în ei în urma petrecerilor împreună, ani de-arândul a celor din Țara Oltului cu cei din Banat, din Munții Apuseni, din Sălaj, Satmar, Maramureș, de pe Mureș și Târnave. Locul celor plecați îl luau alții tot mai numeroși și tot mai dornici de învățătură. Văzând numărul mare al lor, vlă-

dica Grigorie Maior (1773—1782) se gândia să deschidă noi școale, la fel cu cele din Blaj, la Făgăraș, Planurile lui s'au lovit însă de rezistența dărză, mai ales a Sașilor, cari priveau, ca și Ungurii, cu îngrijorare eșirea din întuneric a iobagilor lor valahi. Au reușit însă planurile altui blăjan, Samuil Vulcan, care ajuns, episcop la Oradea, a deschis în 1828 școalele mari din Beiuș și tot Blajul a dat și pe cel dintâi dascăl al școalelor născădune.

O nouă conștiință s'a sălășluit, incetul cu incetul, în neamul nostru și întreaga lui viață a luat alte aspecte. Fără această nouă conștiință a demnității lui, a valorii și importanței lui, ar fi fost imposibilă marea luptă politică din 1790—1792 și toate celelalte lupte politice și eforturi culturale din jumătatea întâia a veacului următor. Până în anii de mari preaceri și mari sgușduri 1848—1849 din școalele Blajului au eșit resfirându-se pretutindeni, în cele mai depărtate regiuni locuite de români, împrăștiind învățăturile dobândite acolo 10000 de elevi. Eliminați această uriașă armată culturală din istoria Ardealului românesc — și ea se prăbușește în vid, pentru că ea a făcut tot ce s'a făcut important și durabil, timp de-o sută de ani, în viața românilor ardeleni. De aceea istoria școalelor din Blaj este istoria culturii românești, este istoria conștiinței luptătoare și creatoare românești ardeleni, iar aniversarea deschiderii acestor școale este aniversarea biruinții ideii naționale românești.

Prin clarificări la armonie

— Alte sentințe pentru cei ce rezistă cu încăpăținare adevărului —

de GAVRIL TODICA

Articolul din numărul 46 al „Unirii” mi-l-am terminat cu observarea că polemicele nu au rost decât până la punctul reclamat de restabilirea adevărului. În no. 47, prin „Cartea Frăției” se continuă lămuririle ducătoare la adevăr.

Nu tot acelaș lucru îl putem afirma despre două articole, publicate în „Telegraful Român”, no. 50. Unul e intitulat „Sentințe cari nu rezistă”, semnat D. S., ocupându-se cu cele ce am scris eu, în no. 46 al „Unirii”. Autorul, dacă m'ar cita mai autentic, ar ajunge poate la concluzii analoge cu ale mele, dupăcum vom vedea ulterior. — Al doilea articol emanează dela „Frăția Ortodoxă Română” din Cluj și pretinde mai bombastic: „În lături cu Acordul dela Roma!” — care acord ar fi păgubit, firește, fără și ortodoxiei, aceste două fiind una.

Acestui articol bombastic i-s'a dat răspunsul cuvenit în „Unirea” no. 47, în mod demn, calm, cu obiectivitatea și puterea adevărului. încâtva volu completa și eu acest răspuns. Adevărul trebuie repetat, în diferite tonuri și diferite game, ca să fie auzit și de cei ce nu vreau să audă.

Cetind articolele amintite din „Telegraful Român” remarc imediat slăbiciunea multora de a nu respecta adevărul, ci de a aluneca în vorbărie goală, demagogică. Pe semne, mulți intelectuali de ai noștri s'au molipsit de politicianismul nefast, coruptor și otrăvitor de suflete, de a ascunde adevărul, și a vâna alte interese.

În „Sentințe cari nu rezistă” mi-se combat unele afirmații. Dar cum? Citându-mi-se incomplet, ca din memorie, iar nu textual, autentic, cum le-am scris eu.

— Așa, bunăoară, eu am scris: „Religia referindu-se la suflet, iar acesta fiind nemuritor, urmează logic că religia e supranaturală”.

În „Telegraful Român” se scrie: „Religia se referă la suflet, prin urmare e supranaturală... Concluzia nu rezultă din premisă”.

Se înțelege, că din premisa dată de „Telegraful Român”, nu rezultă concluzia. Dar ea rezultă din premisa completă, dată de mine.

În adevăr sufletul fiind nemuritor, despre atitudinea sau misiunea lui națională se poate vorbi numai în scurta lui existență de pe pământ. După moarte?... Nici nu se însoară, nici nu se mărită, nu e nici Ungur, nici German, nici Român, ci suflet, mai mult sau mai puțin pur.

Eu pun accentul pe nemurire. Aceasta îmi explică mai simplu esența supranaturală și faza națională sau individual-omenească a sufletului, decum o explică, savant, pe 4 coloane de ziar, dl Stăniloae.

Când foriștii se leagă orbș de „sufletul național” avem un indiciu că ei nici nu prea cred în nemurirea sufletului. Dacă acesta e cazul, am dori să aibă curajul a-și mărturisii crezul pe față. Despre dl Papilian cam cetiam așa ceva mai anli trecuți.

Pentru foriștii cari cred că existența sufletului se termină cu existența lui efemeră pe pământ, e natural că „națiunea e totu!”. Dar atunci cum admit ortodoxia ca religie? Și ce rost mai are religia peste tot? Pentru disciplina „sufletului național” există doar dreptul ginșilor, tribunale naționale și internaționale, mitraliere, tunuri și bombe. Suprema lege: pocnirea la mir, care pe care. Așa s'a aplicat și în timpurile vechi, cântate de Homer. Cine

a fost tare, și-a impus voința și a înghițit pe cel slab. Nu odată s'a întâmplat că toți belligeranții neastâmpărași s'au prăpădit. Cetește despre: Goși și Gepizi, Vandali și Longobarzi, Huni și Cumanii etc.

*

Multă vorbărie s'a făcut pe tema unor atacuri, ce le-ar fi îndreptat congresul „Agrului” dela Lugoj asupra ortodoxiei române.

Să ne apropiem de adevăr și să examinăm în ce au consistat aceste atacuri?

Dl prof. Mălăiu și alții au evocat *fapte concrete de umilire a Bisericii Unite*. Întrebarea simplă e că *existau acele fapte?*

Eu cred că din vânt nu s'au scos, ci au existat. Fapte similare s'au înregistrat și se pot înregistra și din alte părți. Le recunoaște chiar și ortodoxia justificându-le cu prerogativele ei dominante. — Atunci cine atacă? Cel ce comite faptele? Sau cel ce le detestă?

„Agrul” dela Lugoj nu a comis faptele, numai le-a detestat și repudiat, cerând remediarea lor.

Prin urmare, cum a „dat palme ortodoxiei”? — Oare nu și-le-a aplicat însaș ortodoxia, când a comis faptele?

*

Pornind dela evenimente din lumea largă am mai scris: „Când creștinismul întreg e bombardat, ortodoxismul nostru se fardează” — înțelegând ortodoxismul foriștilor.

Dl Stăniloae, suprimând cuvântul „nostru”, crede că am vizat ortodoxia generală și brodează următorul răspuns:

„Noi știm că catolicismul este acela, care nu ia parte la mișcarea ecumenică a creștinismului și dimpotrivă turbură și celelalte ramuri ale creștinismului cu proselitismul lui, și nelăsându-le să-și întrebuiște toate forțele în combaterea anticreștinismului. Cine să fardează deci?”

În replică aș putea desvolta un studiu întreg, foarte interesant și instructiv, asupra „proselitismului” tuturor religiilor și doctrineilor sociale, până și a celor satanice (francmasonerie, anarhism, comunism etc).

Eu unul nu aș înțelege de ce catolicismul să ia parte la mișcări ecumenice, când el însuș este ecumenic? Unească-se — dacă pot — întru ecumenicitate bisericile cari s'au desbinat dela catolicism, sau întoarcă-se de unde au plecat! Calea le stă deschisă.

În combaterea anticreștinismului nu ortodoxii s'au angajat în lupte grele, pe viață — pe moarte, ci în prima linie catolicii. Vezi: Germania, Austria, Spania, Portugalia, Mexico. Ce au făcut ortodoxii din Rusia? Nici foriștii nu vor putea afirma, că și aici „catolicismul cu proselitismul lui” ar fi fost cauza dezastrelor rusec.

Iată deci, că se fardează... foriștii, când prin vocea exponenților săi se tot laudă că: „ortodoxia și românismul sunt una”, că „sângele celor 800.000 de ortodoxi au făurit România mare” etc. etc., pe același calapod exaltând până și fanatismul demagogic al „Vicariului sfântului sobor dela Carloviț” cum se intitula călugărul Sofranie.

În punctul făuririi României mari îmi aflu o mică notiță, ce mi-o făcusem când am citit discursul d-lui prof. Dr. Iacobovici, ce l-a ținut în 30 Nov. 1930 la Senat. Discursul a fost plin de învățăminte, totuș a riscat următoarea afirmație: „Eu nu cred în supranatural. România mare este rezultanta forțelor biologice ale poporului român, care a supraviețuit tuturor

vicișitudinilor și care atunci, când împrejurările i-au permis, și-a desăvârșit evoluția lui milenară”.

Sublinierile sunt ale mele, precum și următoarea notiță; „Rezultanta... forțelor biologice... Când împrejurările i-au permis...”

Faptul e, că în 3 luni de zile România a fost driptă. În total perderi de 800.000 combatanți. Pace separată în 6 Martie 1918 la Buftea. Deci cum stăm cu forțele biologice?

În 1917 Rusia prăbușită. Și oare Rusia nu a avut forțe biologice? Și nu a fost un bine imens, nevisat, pentru Românii, că întâlu s'a prăbușit Rusia? Soarta României s'a decis prin duelul teribil dintre Foch-Hindenburg. Dar „din întâmplare” Foch credea în supranatural, în lumina „de sus”, care poate fi de un oarecare ajutor bleșilor muritori.

Numai cu lumina și cu ajutorul de sus ne putem susține România mare. Nu ne putem încrede numai în „forțele noastre biologice”.

Precum pot observa cetitorii, notița e de mare actualitate și astăzi, când prea mulți se laudă cu ce nu ar trebui să se laude, în loc să mulțamească lui Dumnezeu că a „întors roata”, care în iarna anului 1917—1918 înghețase în nămol...

Despre „amestecul în cultul răsăritean al unor rituri frumoase catolice” am discutat pe larg în coloanele „Unirii”, în cursul anului 1933. Afirm și acuma, că pentru intensificarea și adâncirea vieții religioase mai bine e să ne orientăm după catolici, decât după protestanți, cum fac forțodoșii. Asupra împrumutului de idei, sugestii și instituții dela protestanți, foriștii ne-ar putea da un studiu obiectiv, amplu și bine documentat. Cum știu critica Rozariului, litanile, procesiunea euharistică, și alte „rituri catolice”, e bine să observe și împrumuturile, inovațiile lor dela protestanți. Necesitatea sufletească a unor primeniri eu am ilustrat-o cu un exemplu cunoscut de toată lumea.

*

D-l Stăniloae remarcă, de încheiere:

„La această judecată (a „riturilor frumoase”) și la aceea că nu e bine să ne legăm de săracii Unguri vrând să le luăm averile statului catolic, ceea ce înseamnă de fapt o secularizare, nu mai răspundem, atât pentru că nu ne mai permite spațiul, cât și pentru că la acestea poate răspunde și un copil. Luăm notă că statul catolic mai are un avocat între uniți, un avocat care nu găsește un cuvânt de înțelegere pentru strămoșii materială, în care a trăit în statul ungar, și trăiește și azi biserica ortodoxă românească, dar apără prelungirea unor privilegiilor nedrepte ale erei ungare, pe seamă Ungurilor”.

Iată câteva afirmații și presupuneri gratuite.

Mai întâiu, tocmai un copil nu va fi știind ce înseamnă „amestecul riturilor” sau secularizarea. Va fi știind însă ce înseamnă a lega pe cineva fedeleș (când ești mai tare) și a-i lua averea sub pretext că ești mai sărac.

Ei bine, eu înțeleg că bisericile românești au trăit și trăesc în strîmtorare materială. Dar nu înțeleg să se îmbogățească pe căi nedrepte. Mai bine să avem potire de lemn și inimi de aur, decât potire de aur și inimi de lemn. Nu sunt avocatul nimănui. Advocații de multe ori apără și cauze nedrepte, numai onorariul să curgă. — Eu, ca publicist, nu-mi pun peana pe hârtie decât pentru dreptate și adevăr. Scopul nu-mi este și nu-mi poate fi decât adevărul. Nici nu mă îndeamnă alte motive sau considerații. Prin intervenția în discuții publice nu-mi periclitez nici situații bisericesti, nici situații politice, nici ranguri, nici dregătorii. Fiindcă nici nu le-am râvnit, nici nu le am. Nici nu m'am îmbulzit să degradez pe alții, cocoșându-mă eu în locul lor. Trăesc într-o libertate de opinii, cum nu prea cred să

o albă alfi publiciști în întreaga România. De nimic nu mă tem decât de păcat. De greșeala de nu a nimeri adevărul. Însă acesta trebuie să-l spun când mi-se dă ocazia să-l spun. Mă îndeamnă și cuvintele s. Ieronim: „Non quid invenias, sed quid quaeras consideramus”. Iar ceea ce caut este: *armonia prin adevăr*. Căci armonia numai prin adevăr este durabilă. Tonurile false o conturbă.

Un torent de vorbe goale și tonuri false s'a vărsat și în chestia averilor Statusului romano-catolic. Malcontenții cei mai guralivi, în loc să pretindă sincer, în baza dreptului celui mai tare, secularizarea acestor bunuri, sau mai categoric, confiscarea lor în favoarea bisericii ortodoxe, ei își ascund intenția adevărată și ambițiile deșerte sub o mască mai altruistă, în acelaș timp asmuțând lumea asupra „nefastului” Acord dela Roma, sau a „monstruosului” Concordat, — cu „Papa cel eretic”.

Pentru cetitorii cari nu cunosc mai de aproape dispozițiile Acordului, s'a lămurit foarte clar, în no. 47 al „Unirii”, că tocmai în baza Acordului — statul nostru poate controla originea și destinația acestor averi și dacă au fost cumva ale statului ungar, acuma le poate lua statul român. *Fără de acest Acord, dreptul statului s'ar fi prescris*. Dl Valeriu Pop observă, cu drept cuvânt, la pag. 142 a broșurii sale despre „Acordul dela Roma” că *textele acestuia înseamnă chiar realizarea pretențiilor d-lui O. Ghibu, dacă ele sunt temeinice*. D-l Pop adaugă mai departe: „Ceea ce face dl O. Ghibu și acoliții săi este de neînțeles, deoarece, sau examinarea actelor, decretelor și literelor de fundațiune va confirma susținerile d-lui O. Ghibu și atunci Universitatea va lua în folosință toate clădirile reclamate și va beneficia de veniturile fondului de studii, în temeiul stipulațiilor acordului, sau alegațiunile d-lui O. Ghibu nu se vor confirma, iar în acest caz nici un om cu simțul răspunderii nu va pretinde sau concepe un act arbitrar, de confiscare, ceea ce ne-ar atrage pe lângă oprobriul internațional, și obligația de a da satisfacție și reparații”.

Chestia e clară pentru tot omul cu judecată sănătoasă, care înțelege că un moment de înalt ordin național este și respectarea dreptății și adevărului.

Pentru omul de bună credință decisiv trebuie să fie textul acordului. Pentru forști par decisive și alarmante aprecierile lui Gyárfás Elemér, episcopul Majláth și Erdélyi Lapok.

Înainte de a termina, mai remarc două momente discordante, cari fiind deja clarificate, ar trebui să devină momente de armonie.

a) În congresul F. O. R-ului, I. P. S. Bălan a învinuit de proselitism pe P. S. Nicolescu al Lugojului.

Adevărul e, că tocmai ortodoxia dominantă e proselitistă, cerând episcopie și acolo, unde nu are credincioși, ci sperează să-l câștige cu ajutorul Statului. — Dacă e vorba de indignare, apoi Biserica Unită ar trebui să fie indignată de proselitismul celeilalte, iar nu invers.

b) Tot I. P. S. Bălan, în acelaș congres, a relevat ironic — prin comparație cu pășania unul crișmar din Abrud, dela 1848 — atitudinea P. S. Rusu care se bucura atât de Constituția țării, cât și de Concordat.

Dar, în congres, I. P. S. Bălan pretindea — și cu drept cuvânt — ca Biserica să fie autonomă, fiindcă și sufletul are viață autonomă.

Ei bine, eu constat o identitate de vederi între ceea ce profesa P. S. Rusu: autonomia religiei (Concordat) în cadrul Statului (Constituție) și ceea ce pretinde I. P. S. Bălan: autonomia Bisericii, în cadrul Statului.

Concluzia e: că nu mai există motive de observări ironice, ci de armonie deplină, lucrând fiecare cu mijloace pacifice, de iubire creștinească, în brazda unde a fost chemat și ales.

Pentru frații din risipire. La opera de salvare a fraților în primejdia de a se pierde pentru biserica nașterii lor, semnalăm noi ajutoare cât se poate de binevenite. Și anume:

Colecta *dlecezei Cluj-Gherla* a dat 5053 Lei; colecta Reuniunii „St. Maria” din *Rupea*: 815 Lei, iar cea întreprinsă de pâr. Dr. V. Cerghizan în *Turda* 800 Lei. În fruntea donatorilor particulari de pe lista actuală stă d. arhitect Andreiu Zlma, Blaj cu 2000 Lei; urmează apoi cu *câte 500 Lei*: dd. Dr. E. Cheșianu, avocat (Turda); Teod. Murășanu, prof. (Turda) și Dr. Alex. Borza, prof. univ. (Cluj); Cu *489 Lei*: Prefectura Someș. Cu *câte 300 Lei*: dd. Gh. Malor, dir. de bancă (Reghin); Dr. M. Hângănușiu, medic (Cluj); Dr. Iosif Pop, primpretor (St. Gheorghe); Nicolae Tuciu, inv. pens. (Hațeg); Alex. Ciura, dir. lic. (Cluj); Simion Butean, cons. la Curtea de Apel (Tg. Mureș); Dr. B. Boldor, medic (Zimandul Nou) și dna Ana Iorgoviciu, văd. de preot ortodox, (Vărădia).

Departa de a se opri aci, curentul acesta de creștinească marinitositate trebuie să tot crească. Ceea ce, nădăjdulm, se va și întâmpla, cu ajutorul Domnului mililor.

„Telegraful Român”

Un indulgent biograf al Telegrafului — Realitatea tristă — Moțoc nu are cap — De aș fi romancier *)

de Harle Chendi

Un tânăr pedagog al nostru, fire blajină și precaută, a făcut de curând istoricul folilor noastre bisericesti. Aducând vorba și de „Telegraful Român” amintește de câteva pagini mai senine din trecutul acestei foi, când, sub conducerea bunului Aron Florian și sub influența lui Șaguna — tot Șaguna, săracul! — putea trece printre cele mai bune organe de publicitate. E caracteristic însă, că, cu cât istoricul se apropie mai mult de actualitate în urmărirea vieții „Telegrafului”, accentuarea meritelor ziarului scade vizibil. Cam dela încetarea „Foișoarei Telegrafului” în 1877 încoace, bibliograful nostru, cu toată bunăvoința sa, nu mai găsește nimic vrednic de relevat. Cronica tace deci asupra unui interval de mai bine de trei decenii.

Părerea noastră este însă, că, dacă e cumințe, nu este totuși frumos a fi incomplet în descrierea rolului unei gazete în viața publică. „Telegraful”, pe cum se știe, a eșit el regulat și în cele trei decenii și nu se poate trece atât de ușor cu buretele peste un răstimp atât de lung. Să încercăm a face noi venita completare, în deplină cunoștință de cauză și cu toată dragostea de adevăr. Să schimbăm pe scurt care a fost însemnătatea acestui ziar în ultimele noastre mișcări culturale.

Cercetând cu deamănuntul foliantele preacinstiului organ metropolitan, vom vedea ușor, că în toată vremea asta lungă n'a făcut

*) Nu noi scriem aprecierile din acest articol. Autorul lor nu-i nici măcar „uniat”. Ci ortodox. Și încă unul, care și-a măcinat câțiva ani de tinerețe la redacția „Telegrafului”. Perfect cunoscător, deci, în materie, H. Chendi și-a spus părerea într'un foileton din „Lupta” dela Budapesta (din 9/22 VI. 1910) — De atunci au trecut decenii. Totuși articolul e de actualitate. Autorul a spus despre foaia din chestiune: „Așa am pomenit-o și așa o să-și depene zilele înainte”. — Proroc a fost!

N. Red.

decât să încărunească într'o absolută inutilitate. A fost singurul ziar dela noi, unde n'a schintelat nimic. A fost singura tipăritură, de care civilizația și râvna de înaintare nu s'au legat. Pe când celelalte organe mai tinere munciau din greu, mai întâi chiar pentru existență, și dedeau ele singure direcția politică și culturală în Ungaria, această foaie clericală, pentru care capitalurile sunt asigurate pentru vecie, a păstrat aceeași vinovată atitudine de somnolență divină. Fadă, monotonă, lașă în cugetare și de-o rară îngustime intelectuală: așa am pomenit-o, și așa o să-și depene zilele înainte. Dacă ar sta cineva să aprecieze rolul cultural al bisericii noastre după această foaie; dacă ar voi cineva să ne cunoască talentele publicistice după cele ce s'au perindat la acest organ, — unde sunteți Roșca, Hango, Broja și Păcățeanu? — ar avea înaintea sa icoana celei mai deplorable neputințe.

A fost o epocă frumoasă de lupte politice și literare, prin care am trecut în aceste decenii. În toată mișcarea asta de energie și entuziasm, prin care sufletul poporului ardelen s'a renăscut de abinelea, glasul „Telegrafului” n'a răsunat nici odată cu căldură. De câte ori însă a fost vorba de un act de umilire politică, el a fost la postul său de promotor al acestuia; de câte ori se simțea nevoia răsuflării unei infamil, sau se cerea strecurarea unei intrigi mărunte „Telegraful” era la îndemână cu toate condeiele leftine. Iar pentru spargerea solidarității în luptă, pentru înmădierea sau zdrobirea conștiințelor și a caracterelor printre preoți, nimeni nu are mai multe merite ca dânsul.

Întreținerea acestei umpluturi și echivocității se face pe banii bisericii române. Și între alți trântori și bondari cari se adăpostesc în umbra ei, se găsește și marele sinedron care o administrează. Acest sinedron de oameni mucezi și de îmbătrâniți mucenici e ca o Mafie ocultă și răzbunătoare, care păstrează cu credință tradiția unei vieți publice hibride, a unei atitudini șterse și a unor sentimente omenești inferioare. Duhul tinereții, puterea talentului și dorul de reforme nu pot străbate până la aceste petrefacte; orice mobilitate intelectuală rămâne străină de acești Epicurei religioși: iar câtă vreme vor stăpâni ei aceste fonduri și acest organ, pentru „Telegraful” nu mai este înviere, ci marasmul fără de sfârșit.

Ceea ce mi-se pare a fi mai trist însă și mai caracteristic pentru acest mediu din jurul numitului ziar este că: printre toți câți stau la căpătâul bolnavului, nu este un singur cap care să la răspunderea stării deplorabile și să dea seama pentru cele săvârșite. Aici toate capetele sunt biblice și toate se pleacă și se ascund, pentruca sabia să nu le taie. Când mai zilele trecute, am cerut socoteală acestui ziar pentru două minciuni și o prostie ce-mi adresase, am vorbit de capul lui Moțoc. Văd acum, că cerusem ceva imposibil, căci la „Telegraful” cap nu există. Și dacă este adevărată afirmarea că „dl Lupaș a scris numai cartea sa, dar de fapt cartea este a Consistorului” cu cât mai multă dreptate am avea, zicând, că „Telegraful” strecoară numai infamilie, dar aceste sunt opera unor oameni fără de cap și fără nume.

Nu știu de ce, gândindu-mă la toate acestea, la acea risipă zadarnică de bani pentru întreținerea acestui *acefal* organ de publicitate, la acele umbre bărboase ce-l adăpostesc în mod clandestin, îmi vin în minte o serie de figuri și de epizoduri comice din mediul acesta, de cari mi-se leagă câțiva ani din tinerețe. Pe atunci făceam mare haz de ele. Îmi închipuiam totdeauna că mă găsesc într'o Abdera românească și că râsul este singura compenzație pentru cele văzute.

Știi ce este Abdera și ce sunt abderiții?

„Abdera este un oraș împărțit în două. Când partea de vest a dat alarmă, Ostul a rămas liniștit crezând că numai Vestul e atăcat”.

„La gimnaziul din Abdera un măgar a vărsat un vas cu unt de lemn. Și abderiții s'au adunat toți măgarii și înaintea tuturor au dat o lecție celui ce a vărsat vasul, ca cu toții să ia pildă din pedepsirea lui”.

„Un alt abderit și-a ars pe tatăl său cel mort și văzând că mamă-sa e bolnavă în pat, îi zise: vino, căci mi-au mai rămas câteva lemne și pentru focul tău”.

„Un alt abderit a voit să se spânzure, dar, rupându-l-se funia, a căzut și s'a făcut gaură în cap. Intrând într-o farmacie și-a lăsat gaura din cap cu un plastru, s'a întors la la copac și s'a spânzurat de-a binelea”.

Acesta e mediul din Abdera antică și duhul înțelepciunii de acolo. Iar când mă gândesc la materialul grotesc, observat de mine în mediul Sinedrionului sibilian, de care am vorbit, nu știu de ce mă încearcă dorința de a lăsa pilda lui Wieland și a îmbrăca în halna unui roman de moravuri toată viața aceea de preocupări mărunte, de suflete sterpe, cum se desfășoară ea între elementele aceste clericale-burgheze de la noi. Vai, subiectul se pretează admirabil.

Aș descrie de exemplu în acel roman câteva exemplare de minți automate, egale cu ale orbișilor manechini de ceară din panoramă, cari se mișcă numai grație unui mecanism învârtit de alții. Aș ști să arăt cum în corpurile alea cu abdomene eliptice și cu priviri spălăcite orice energie e stinsă, orice vibrație de entuziasm e străină. Și în jurul ei aș enumera câțiva târători și juvenili iproci, obraznici ca ploșnițele, lași ca niște strenteroși, cinstiți candidați la parvenire. Aș dovedi că tăcere nesimțită poate îngămădi cuprinsul naturii la un loc și ce puțină teamă de ridicol. Iar ca romanul să fie complet și nota sentimentală și erotică să nu lipsească, n'aș pierde de sigur din vedere pe frumoasa Vetă din Polana, așa cum mi-o reamintesc și astăzi, stând tristă și cu colțul șorțului prins în brâu în poartă de călugăr putred și libidinos.

„Și romanul acesta ar fi de sigur o completare justă a vieții „Telegrafului” și ar fi o icoană reală a celor din jurul lui. Mai știu de nu-l volu scrie.

Domnul Frollo — străin? Ignorantul anonim dela *Telegraful Român* crede că dă gata pe eminentul profesor și publicist dela București, d. Iosif Frollo, colaborator distins al unor reviste ca „Revista generală a învățământului”, „Covorbiri Literare”, „Universul”, „Cuvântul”, „Observatorul” etc., numindu-l „străin”.

Străin? Cine? Descendentul unei glorioase dinastii culturale, stabilită în țară înainte de Unirea Principatelor, în timpul războiului Crimeic?

Străin? cine? Fiul celebrului Giovanni Luigi Frollo, întâiul profesor de filologie romanică la univ. București, autorul celui mai bun dicționar italo-român, promotorul principal al introducerii studiului obligator al limbii române în școlile secundare? Fratele nemuritorului scriitor și profesor Hildebrand Frollo, primul și cel mai bine meritat secretar al asociației profesorilor secundari, căruia această societate s'a onorat, ridicându-i bust?

Dar oare de când e o rușine ca într-o familie să scrie — și să scrie frumos și cu minte — și tata și mama și fiul și fiica? Oare nu ne fâlim, în istoria culturii și a literaturii noastre, cu anume dinastii de cărturari ca aceea a Hajdeilor sau aceea a Mureșienilor? Atunci? Ocară e fală, insulta elogiului. (lg).

Ca'n familie...

Glasure ortodoxe despre ortodoxia ardeleană

Marii strategii ai lui Kerularie de pe pământul Ardealului ne „reclamă” în casa lor. Și fiindcă nu mergem de bună voie, s'au pornit cu groaznic războiu împotriva noastră. — Noi i-am rugat să ne ia cu binișorul. Să ne convingă, că la ei e dreapta credință. Și că în casa lor crește virtutea. Lucruri pe cari noi întunecății, n'am reușit să le vedem până acum. Am căutat deci să ne luminăm. Am întrebat publicațiile ortodoxe de dincolo de munți. Și am aflat lucruri, din cari e bine să cunoașcă și cetitorii noștri câte ceva.

Deocamdată două spicuri, din „Glasul Monahilor” (2. XI. 34). Întâia: dintr'un articol semnat de d. G. Racoveanu, un publicist foarte acasă în ale ortodoxiei treburi. Alta, reproducă tot acolo, din „Credința” (29. XI) unde are titlul: „Ardelelismul în Biserică” și e iscălită de Sandu Tudor. — Din amândouă se vede minunat cine sunt cei cari „ne reclamă” și se războiesc și cum e casa ce ne chiamă. După judecata ortodoxă chiar, mandarinii din Ardeal nu mai sunt nici măcar ortodocși cum trebuie. Sfinți cu atât mai puțin. Atunci cu ce drept ne chiamă la ei? Să se spele întâi, și numai după aceea să ne întindă mâna. Care, deocamdată, nu prea e curată!

I.

Impotriva ardelenilor n'au fost, până' acuma cei ce se cheamă „regățeni”. Cu dragoste i-au pus în pâine, pretutindeni. În capitala țării întregite, a fost adus, degrab, mitropolit și Patriarh un ardelean. (Chiar când... fusese episcop de Caransebeș...). Episcopii noștri sânt, astăzi, mai toți, ardeleni. Ardealul nostru, fără călugări și fără mănăstiri, ne-a livrat doar episcopi. Cei ce nu slujesc Sfânta Liturghie, au fost chemați să aibă înțelegere pentru rostul monahismului. Cei ce iau Sfânta împărtășanie (când o iau) după cafeaua cu lapte, au fost puși să învețe pe preoți care li i datoră lor de slujitori ai Altarului. Năvala ardelenilor în episcopat a avut drept rezultat contabilizarea... vieții duhului. Între păstrarea dogmei întrupării mai pre sus de fire și chestiunea vânzării ierbii din cimitire, interesul vlădicului ardelean n'a oscilat o clipă: a mers, grabnic, spre iarbă. Mirenizarea bisericii ortodoxe din țara veche e opera vlădicilor ardeleni. Zilele trecute, a fost dat îngropării trupul părintelui Pimen. Slujba îngropării e hotărâtă, de multe veacuri, în ortodoxie. Și totuși, slujba făcută pentru răposatul mitropolit n'a fost nici slujba înmormântării preotului mirean; nici slujba înmormântării creștinului mirean, nici slujba înmormântării copilului. Și nici, măcar, parastas n'a fost. Ci a fost, ceva pe care Biserica noastră nu-l cunoștea. A fost ceva după „protocol”. Asta a făcut o năvala ardelenilor în conducerea Bisericii”.

„Păcatele vlădicilor din regat le au, pe toate și vlădicii ardeleni. Mai rafinate, e drept. Și — din pricina istețimii — mai neispășite. În viața de acum. Ce dau ei, atunci, în schimb? Disprețul față de slujbele Bisericii? Episcop neîmpărtășit timp de trei ani de zile?..

Năvala ardelenilor în Biserică? Nesocotirea Duhului, batjocorirea celor sfinți, zăvălire, pustire, secularizare și uscare, — asta a însemnat!

Iată de ce la scaunul Moldovei n'are ce mai căuta un ardelean. Iată de ce P. S. (... ..) excelentul om de lume, n'are ce căuta acolo.

Sforăria trebuie să se taie. Ticăloșia trebuie apucată de beregată. Vlădicii ardeleni au ucis viața Bisericii. Au uscat-o, au sterilizat-o, au exasperat-o, au prădat-o. — Fiindcă n'au fost puși pe fugă, dâștii cred că pot împinge mai departe provocarea?

Dacă pofta lor le întunecă judecata, să ia aminte cei ce's chemați astăzi să aleagă mitropolit pentru Biserica lui Hristos.

II.

„Din pricina luptei naționale creștinismul ardelenesc a pierdut mult duhul evlaviei, rămânând mai mult o socoteală politică decât una „în afară de lumea aceasta”, una intimă și sufletească. Biserica Ardealului s'a protestantizat, s'a catolicizat, s'a laicizat. A pierdut tot monahismul, caracterul ei hieratic, duhovnicesc. Preoțimea și episcopatul și-a pierdut fața, arătarea de icoană, ca să spunem mai simplu bizantinismul.

Dintr'o proastă educație ungurească și apuseană, ardelenii au chiar un fel de repulsie pentru tot ce e bizantin, neînțelegând din aceasta decât partea pelorativă, de rușine decadentă.

Noi cei de dincoace de păduri și Carpați, care printr'un dar al Proniei am păstrat „duhul și adevărul” drept slăvitoarei Biserici a Răsăritului, ne dăm seama mai bine, decât frații noștri, de nenorocirea acestei lipse și sărăcii ardelenesci.

Din pricina aceasta ne ridicăm împotriva ardelenismului în Biserică. El înseamnă biruința asupra duhovniciei a elementelor inferioare, biruința asupra spiritului a laturii administrative, politicianiste...

„Noi nu suntem pentru regionalism mai ales în Biserică; dar ardelenismul a adus tocmai acest spirit sectar și de gașcă, azi mai puternic ca ori când...”

Să înțeleagă „electoralii” din Biserică, că vremea lor s'a isprăvit.

Să înțeleagă episcopii preacurvari, simoniști, lumești, înrăiți că este și o mânia dumnezeiască pe lângă îndelunga răbdare. Și ceasul acela va bate pentru ei și va aduce „scrâșnirea dinților”. Să stea mai bine la locul lor, să nu iasă în frunte căci îi vom înfrunța”.

Știri mărunte

Sărbătorirea dela Baia-Mare. În 22 Noemvrie c. a împlinit 50 ani de viață Preasf. ALEXANDRU al Maramureșului. Clerul și poporul credincios al vastei sale eparhii a sărbătorit această zi jubilară cu mare bucurie. Serbări impresionante s'au desfășurat, în special, în orașul de reședință Baia-mare. Au participat autoritățile și diferitele societăți și toată mulțimea credincioșilor. — Bucuria fraților dela miază-noapte este și a noastră. Împreună cu ei dorim Păstorului mare ani mulți și bogății de daruri cerești. Spre binele Bisericii noastre. — Intru mulți ani, Stăpâne!

Gând fericit inspirat. Numai așa se poate numi gândul Reuniunii Femeilor Române Unite din Blaj de a veni într'ajutorul zidirii sufletesti a liberelor profesioniste de aci. Spre acest scop au angajat pe păr. Liviu Chinezu, prof. de religie să le țină, până la Nașterea Domnului, în fiecare Duminică după masă câte o conferință religioasă. Ceeace s'a și făcut regulat, și cu bun rod, și până acum. Și s'a mai făcut ceva: s'a dat, pentru participantele la aceste conferințe, o foarte bine venită gustare cu ceai și prăjituri, la care prezidenta Reuniunii locale a citit o seamă de edificatoare și totodată instructive istorioare morale.

Arhimandrit ortodox convertit. E vorba de fostul arhimandrit și secretar al mitropolitului Apolinarie dela catedrala rusă „Sf. Cruce” din cartierul Bronx din New-York, păr. Varnava Skiush'iu, trecut la catolicism în Sept. c. Neoconvertitul s'a străduit mult să apropie pe ortodocși de catolici și studiind teologia, îndeosebi punctele divergente între apuseni și răsăriteni, a încheiat-o, pe cum vedem, în capela colegiului Sf. Francisc Xaveriu din New-York

Numitul a fost incredințat de mitropolitul său să se ocupe cu tineretul ortodox rus născut în America. Actualminte e pe cale să se ducă în Seminarul Procopie din Lisle (Statele Unite) unde e centrala Comitetului pentru Rușii convertiți.

Pomenirea lui A. Bunea la Reghin. Împlinirea unui sfert de veac dela trecerea în veșnicie alui Augustin Bunea a fost comemorată după vrednicie și în orașul Reghin. În seara zilei de 30 Nov. a ținut aici o preafrumoasă confență d. adv. *Dr. Enea Popa*, președintele organizației locale a »Agrului«, în sala de ședințe a orașului, punând în lumină figura excepțională a marelui comemorat.

Locale. Duminica viitoare, a Sfinților Strămoși, va predica în catedrală pâr. *Liviu Chinez*, prof. de religie la Școala Normală de băeți.

— Ziua de 1 Decembrie s'a prăznuit și în acest an, ca totdeauna, cu fast deosebit. După sf. liturgie solemnă din catedrală, la care au asistat și autoritățile civile, polițienesci și militare din loc, școlăria cu profesorii, și publicul, au mers în curtea liceului de băeți unde s'au recitat poezii patriotice și s'au rostit cuvântări ocazionale (conferența pâr. *Nicolae Comșa*; vorbirea pâr. canonic *Dr. Macaveiu*, prefect *S. Gizdavu*, maiorul *Bădulescu*), după care a urmat o importantă defilare a școalelor, pe stradă.

— A treia conferință în seria celor aranjate de Reuniunea Femeilor Unite din loc pentru săracii Blajului a ținut-o Duminica trecută pâr. *Dumitru Neda*, prof. de teologie, reliefând bunul simț al Românului în ce privește principiile de urmat întru stăpânirea limbii. Imediat după conferință au urmat proiecțiuni luminoase. Apostolia printre leproși, explicate cu multă fineță de pâr. *Dr. Ioan Suciu*, prof. de religie.

— *Blajul edilitar* arată progrese. Odată terminat pavajul prelungirii străzii Regele Ferdinand spre podul de peste calea ferată, s'au început lucrări similare pe strada Axente Severu, cari au fost încheiate și ele acum de curând.

Mal tare ca moartea e o singură putere: iubirea sufletelor. Dovada a făcut-o deunăzi *P. Edward Wintz*-Alsacianul, misionar din congregația Părinților »Sf. Spirit«. Treizeci și cinci de ani a făcut apostolie în Senegal printre leproși. În 1929 s'a reîntors în Franța, după contractare și el cumplita boală. Tratatamentul sanitar din Paris nu i-a stins însă dorul apostolic din suflet. Auzind că preotul leproseriei din Desirade (Guadeloupe) e mort, s'a oferit numai decât să-l înlocuiască atâta vreme cât îi vor mai îngădui puterile. I-s'a împlinit dorința, și a plecat la slujbă, unde s'a stins, ros de lepră, zilele trecute. — De notat că Academia Franceză îi decernase în 1932 premiul »Monthyon« pentru eroism în serviciul desinteresat al aproapelui.

Cuibușor de pietate. S'a făcut lângă catedrala Westminster din Londra. O mână de Surori Misionare grijesc aci cam 40—45 copilași, între 2—5 ani, din familiile sărace de prin apropiere, în vreme ce mamele lor sunt la muncă. Creșterea care se dă micuților e dintre cele mai ideale, atât din punctul de vedere al igienei cât și din cel al religiei. Programul fiecărei zile se începe cu lecții de catehism (firește că adaptate priceperii »elevilor«), ca să se continue cu poezioare, »marșuri« în sunetul muzicii, cântări ș. a. Lumea adunată în biserică să adore pe Isus Euharisticul, expus închinării obștești ziua întreagă, aude deseori glasurile arginții ce cântă măririle Impăratului Veacurilor, în fața căruia își pleacă genunchile cei din catedrală...

† **Lucian Sasu**, student în drept, fiul d. revizor Marian Sasu, a încetat din viață în 27 Noembrie c. într'al 27-lea an al vieții. — Facă-i Domnul parte cu dreptii!

Telefonul „Unirii“

P. Reghin. Aparențele înșală, Chivernisirea istoricei noastre urbe dela îmbinarea Târnavelor este o treabă mult mai grozavă decât pare. Macină primăriile cât ai bate în palme. Nu-i un an de când avem cărmuire liberală în țară și Blajul a ajuns la al treilea președinte de comisie interimală. Și nici soluția aceasta nu-i bună. Primarii nu suportă sdroaba mai mult de o lună. De aceea ar fi bine să se facă pe asta lege; la Blaj primarul să fie angajat cu luna. Și să rămână, firește, tot cu trei (!) viceprimari. Altfel nu prîdidește.

B. Cluj. Afirmația noastră rămâne întreagă și neschimbată: »Renașterea« ortodoxă din Cluj denaturază și falsifică, vădit și brutal, adevărul. În lucruri mari și mici, fără alegere. Justificarea pe care o invocă, în numărul ultim, pentru informațiunea cu un »episcop unit asasinat«, nu probează nimic. Este adevărat că și »Unirea« a dat știrea sub acest titlu. Dar: aceasta a fost la 27 Octomvrie, când vestea era recentă și nelămurită. Apoi: noi i-am pus un semn de întrebare. Pe când »Renașterea« o publică fără nici un semn de întrebare, ca sigură. Și încă la 4 Noembrie, după ce presa lămurise greșala primei informațiuni. »Patria« din Cluj a publicat-o pe fața primă, cu slova mare, corect, rectificată. Ori redactorii dela »Renașterea« nu mai citesc nici o altă foaie afară de »Unirea?« — În urmă, încă o observație nevinovată: Pe aceeași pagină cu pricinașa informațiune, »Renașterea« mai avea cel puțin patru gogorite tendențioase și denaturate. Nu le neagă; nu le justifică. Deci, teza noastră stă întreagă, chiar și dacă va fi ilustrată numai cu 4 exemple în loc de 5.

I. Sibiu. Vă înșelați. »Telegrașiții« sunt incorrigibili. Dacă nu pot spune »lucruri grave« despre episcopii noștri, așa cum ar fi dorit și cum nu există, își stampără cu simple bătăcăreli preacrestineasca pornire de ură ce-i muncește. Dau epifete, cari îi insultă mai întâi pe autori. Căci, ori-cum: să-i zici mitropolitului dela Blaj care, așa bolnav cum e, muncește cât zece, »odihnia sa«, e nu numai cu totul nepotrivit: e vulgar. Și cine spune asta? Sibiu! — Bieții de ei! Mai bine și-ar vedea de propriile oițe duhovnicești, cari s'abia după pășune și după apă sufletească. Sau dacă n'au timp de asemenea fleacuri, să se distreze și ei cumva. De pildă, cu mămuțele. Știți, cu cele aduse dela Ierusalim. Ori altcum. Dar să nu mai scoată limba la oameni. E urit!

Metropolla greco-catolică — Blaj

No. 6723—1934

AVIZ

La Liceul gr.-cat. român de băeți din Blaj e vacant postul de secretar, pe ziua de 1 Ianuarie 1935.

Doritorii de a ocupa acest post vor avea să întrunească condițiile prevăzute la Art. 5, 36 și 37 din Statutul funcționarilor publici și să fie de religie greco-catolică.

Retribuțiunea e ca la stat în posturile similare.

Cererile de numire se vor înainta, în conformitate cu art. 23 din Legea specială decretată cu No. 2799—1929, Consistoriului Arhiepiscopesc din Blaj, cel mai târziu până la 17 Decembrie 1934.

La cerere se vor anexa următoarele acte: Extras de naștere și de botez, diplomă de studii, actul de îndeplinirea serviciului militar și certificat de serviciu. Vor fi preferați cei cari cunosc dactilografia.

Blaj, din ședința consistorială ținută la 4 Decembrie 1934.

Vasile Suciu
Arhiepiscop și Mitropolit.

FRIDERIC HÖNIG

ARAD, STRADA BARIȚIU 10—21

Cea mai veche și mai mare turnătorie de clopote din România.

Fondată
la anul 1840

La comandă fabrică clopote de orice mărime, din cel mai curat bronz pentru clopote, pe lângă garanță mare și cu prefixarea precisă a tonurilor. Invenție proprie licențiată.

Rechizite și scune de fer pentru clopote. Motoare electrice pentru clopotit. — Telefon 376.

TURNATORIE DE CLOPOTE

FRITZ KAUNTZ

foșt

SOHIEB & KAUNTZ
Sibiu — Str. Morilor 2

Livreză clopote de biserică pe garanție de ani îndelungați, turnate din material de prima calitate ca înainte de războiu, executate în mod artistic. Experiență îndelungată, de ani de zile, asigură o muncă ireproșabilă și un sunet armonios.

Cereți oferte speciale!

Pe scrisori rog a se indica adresa precisă

Cetiți și răspândiți: „UNIREA“

GROMEN & HERBERT S. A.

Fabrici de postav și stote de modă, Sibiu
Depozit de desfacere

CLUJ, Cal. Reg. Ferdinand No 13

Telefon 959

Sezonul de toamnă a sosit și odată cu el noi modele de haine bărbătești, pardesiuri și paltoane de iarnă precum și postav pentru uniforme școlare.

Crepp negru pentru smoking și paltoane de iarnă pentru dame. Postavuri, pături de lână și covoare în asortiment bogat.

Calitate bună garantată. Serviciu prompt.

Prețuri vechi, effine și neurcate.